

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inseerate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 2. septembra 1898.

Politiški oddelek.

Akcija ruskega carja.

Najmogočnejši vladar naše dobe, ruski car, je s pozivom na konferenco, katere naj se vdeležijo zastopniki vseh držav in katera naj zagotovi svetovni mir, ter omogoči splošno razoroženje presenetil ves svet.

Pod bremenom militarizma vzdihujoči narodi, so to vzvišeno, to plemenito misel pozdravili s klici najsrčnejše hvaležnosti in jo prosljavljajo kot pravi kulturni čin, saj trpe vsi jednako hudo pod pritiskom blagostanje uničujočega in kulturo ter svobodo dušečega novodobnega militarizma.

Na svetovni mir in na razoroženje so doslej mislili samo sentimentalni doktrinarji, resni politiki so smatrali, da je ta, na sebi veličastna humanitarna misel vsaj v sedanjih časih neizvedljiva. Vsak civilizovan človek želi, da se ohrani mir in da si narodi prihranijo, ali da bolje porabijo ogromne žrtve, katere zahteva moloh militarizma, ali da bi se ta želja mogla v bližnji prihodnosti realizovati, to je veljalo za utopijo.

Carjev predlog je vse narode in vse države toliko bolj presenetil, ker je car ž njim nastopil v času, ko je mejnarodni položaj precej oblačen in ko se vse države, velike in male, trudijo z naporom vseh svojih močij, da spopolne svojo vojno organizacijo, pomnože svojo vojno silo in da se pripravijo na vse eventualnosti.

Rusija sama je šele letos odločila devedeset milijonov rubljev za spopolnjenje ruske mornarice. Angleška je za svojo mornarico dovolila ogromno svoto. Francija je ustvarila in vzdržuje z neznanskimi troški vojsko, katera ni v nobenem razmerju s številom njenega prebivalstva. Združene države se pripravljajo na ustanovitev stalne armade, ker brez urejenega militarizma ne morejo več izhajati. Nemčija hoče prav sedaj, ko je jedva izposlovala privoljenje državnega zbora za pomnožitev mor-

narice, zopet zahtevati od parlamenta novih žrtev v vojne namene. Avstrija žrtvuje od leta do leta več za vojsko in misli na pomnožitev, mornarice. Italija omaguje pod pritiskom militarizma a se ga vendar ne upa utesniti in celo Turčija je sestavila večjo stalno vojsko, kakor jo je kdaj imela.

Militarizem pa ne prevladuje samo v velikih državah. Tudi male države so si naložile velika bremena. Kaj je že Danska vse storila v vojne namene! Istotako Švica, in v Belgiji je nastalo močno gibanje, da se uvede splošna dolžnost vojaškega službovanja.

V tem času, ko države prav najbolj napenjajo vse svoje sile, da se vojaški pripravijo za vse slučaje, je ruski car nastopil s svojo misel in obudil ž njo največjo senzacijo. Misel je tako kolosalna in zajedno tako plemenita, da bode vedno na slavo carju Nikolaju tudi če se ne izpolni, tudi če niti do konference ne pride, katero hoče sklicati ruski car.

In naše mnenje je, da se ta konferenca ne bo vršila. Prvi pogoj zagotovitvi svetovnega miru, prvi pogoj razoroženju je vendar ta, da se doseže mej vsemi državami porazumljenje in da se odstranijo vzroki oboroženja, da se naredi konec tistim razmeram, katere proužročajo nasprotstva. To je pa naravnost namogoče, vsaj sedaj.

Ali se bo Francija dobrovoljno odrekla svojim aspiracijam na Alzacijo in Lotaringijo? Ali bo Avstr.-ogerska dobrovoljno privolila, umakniti se z Balkana in odstopiti Bosno in Hercegovino ter si dala na ta način zapreti pot v Solun, kamor sili, ker gre sicer vsa avstriska industrija v nič? Ali se bo dala Angleška prostovoljno iztisniti iz Egipta ali bo Rusija svetovnemu miru na ljubav prepustila Kitajsko Angleški. V političnih aspiracijah evropskih držav tiči vzrok sodobnemu militarizmu, iz teh aspiracij so nastala tista nasprotja, katerih odstranitev je predpogoj svetovnega miru, katera pa se po našem mnenju zategatelj ne dajo premostiti, ker bi vsaka država, ki bi odnehala, svoje najvitalnejše interese smrtno ranila. Angleška brez Egipta nima v Indiji nobene moči, Rusija ne postane svetovna država, dokler ni severni Kitaj v

njenih rokah. Teh nasprotstev ne odpravi noben kongres, ta nasprotstva se ne dajo drugače rešiti, kakor s krvjo in železom.

Morda smo tej rešitvi bližje nego sami mislimo. Nasprotje mej Rusijo in Angleško je postalo tako veliko, da nastane lahko vsak hip vojna. Na Balkanu vre vse, filipinsko vprašanje razburja prve velesile, vse se pripravlja na vojno, kakoršne še svet ni videl. Ne dvomimo da je carja prav to napotilo, da poskusi potom konference porazumljenje mej nasprotejočimi si državami in občno razoroženje ter tako preprečiti grozno vojno, in kar ne moremo verjeti tistim, ki pravijo, da se carjev poziv samo spretno uprizorjen coup, s katerim se hoče Rusija ogniti vojni z Angleško, ker na to še ni pripravljena, ali vzlic temu smo prepričani, da niti do konferenc ne pride, ker bi bila že konferenca uzrok novim nasprotstvom in bi morda že posvetovanja pouzročila vojno.

Vzlic tega pa carjeva misel ne ostane brez posledic. Okrepila je miroljubnost narodov, jim približala tistitrenten po katerem hrepene in to bo znamenito uplivalo na razvoj političnih razmer, tako, da morda že prihodnje stoletje prinese narodom svetovni mir.

Politični pregled.

Državni zbor — Po najnovejših dispozicijah namerava vlada sklicati državni zbor na dan 19. septembra. Zatrjuje se, da bo državni zbor volil samo kvotno deputacijo, potem pa da vlada zasedanje takoj zaključiti.

Položaj. — Že nekaj tednov traja negotbena kriza, a dasi so bila dotična pogajanja že v torek končana, se niti do danes ne ve, kako sta se prizadeti vladi porazumeli. Ve se samo to, da so pogajanja, ki so v Budimpešti in na Dunaju trajala skoro osem dni in katera je cesar sam opetovano posegol, definitivno končana. Drugače niti možno ni bilo z ozirom na ogerski državni zbor. Poročila časnikov v teh pogajanjih, o predmetu pogajanj in o njih uspehu si tako nasprotujejo, da niti približno ni mogoče uganiti resnice. Jedni zatrjujejo, da se je pri pogajanjih šlo v prvi vrsti zato, kako naj se negotba obnovi, drugi pravijo, da je šlo v prvi vrsti za materijelno vsebino negotbe, tretji, da je šlo ves kompleks političnih in gospodarskih vprašanj, katera so v zvezi z negotbo. Prav takisto ni soglasja glede izida pogajanj. Čuje se mnenje, da se je doseglo porazumljenje v tem oziru, da se najprej skliče avstrijski državni zbor v namen, da izvoli kvotno deputacijo. Ako se izkaže, da državni zbor vsled nemške obstrukcije ne more funkcionirati in ako se tudi kvotni deputaciji ne zjedinita, potem da se vzdrži status quo do l. 1903. na ta način, da ga Ogerska s posebnim zakonom samostojno uveljavi, v Cislitvanski pa se uveljavi s § 14 dočim bi kvoto določil cesar. To je še najverjetnejša vseh kombinacij, dasi je nje pravi efekt ta, da se dualizem vzdrži samo še do rečenega leta, potem pa da ostaneta obe polovici naše monarhije popolnoma samostalni tudi v gospodarskem oziru. Ugoden za Cislitvansko ta razvoj ni, a zakrivili so ga jedino in izključno nemški obstrukcionisti.

Parlamentarna desnica. — Zadnje dni, ko je po listih krožila vest, da hoče vlada razveljaviti jezikovne naredbe, so si Nemci mnogo belili glave, kaj se zgodi z sedanjo desnico. Prišli so do spoznanja, da mora desnica razpasti, češ, Čehi prestopijo v opozicijo, kamor jim morda sledijo Slovenci in Hrvati, nikakor pa ne Poljaki in nemška katoliška

ljudska stranka. Z ozirom na ta ugibanja je jako zanimiva in značilna izjava „Linzer Volksblatta“, iz katere je bilo posneti, da perhorescira nemška katoliška ljudska stranka vsako zvezo z nemškimi obstrukcionisti, tudi za slučaj ako bi Čehi prestopili v opozicijo, jednako so se izjavili tudi najuplivnejši poljski listi. Iz vseh izjav je bilo razvidno, da želita nemška katoliška stranka in poljski klub, naj se sedanja večina na vsak način ohrani, a če bi to ne bilo možno, da bi ti dve stranki preprečili vsako drugo parlamentarno večino. Ta pojasnila so za vsak slučaj največjega pomena.

Hrvatska. — Negotbena borba mej Cislitvansko in Ogersko upliva tudi na banovino. Hrvatski opozicijski listi so se postavili na žal skoro pozabljeno pravo hrvatsko stališče in zahtevajo, da naj Hrvatska in Slavonija tudi samostojno uredita svoje carinsko in trgovinsko razmerje napram Ogerski in napram Cislitvanski. To stališče pač ne obvelja, dokler bodo imeli Madjaroni prvo besedo v deželi.

Ogerska. — Državni zbor se snide dne 5. septembra. Otvoritveno sejo pričakujejo vsi politični krogi z veliko napestjo, ker je brez dvoma, da nam prinese zaželeno pojasnilo glede bodočnosti sedanje državnopravne uredbe, glede dualizma.

Bosna in Hercegovina. — Zopet se pogreva že večkrat raznašana vest, da namerava turški sultan cesarju Francu Jož-fu povodom petdesetletnice vladanja podariti Bosno in Hercegovino. Nam se ta vest ne zdi resnična. Pač pa preti sedaj Bosni hud udarec. Zgraditi se hoče železnica iz Belega grada v Bar. Ta železnica bi Srbijo zvezala z Adrijanskim morjem in bi tekla ob bosanski južni meji, kar bi bilo Bosni na silno škodo. Pravi proučitelji te škode bi bili Madjari, kateri se ustavljajo železniški zvezi Beli grad-Sarajevo-Splet, ker bi nekoliko oškodovala madjarske železnice.

Balkanske države. — Poročali smo že o zbližanju balkanskih držav, zlasti Bolgarije in Črnogore pod vplivom Rusije. Tudi Rumunija in Grška hočeta zveze z Bolgarijo. Pišejo, da rumunski in grški kralj obiščeta bolgarskega kneza, prej pa poseti bolgarski knez grškega kralja v Atenah. Turški sultan je sprožil že tudi zvezo z Grško. — Značilno za nepravilno postopanje Srbije je, da se ne omenja v nobeni kombinaciji. Z razkraljem Milanom pač noče nobena sosednja država kaj opraviiti imeti. V vsem se pa mora povdarjati, da morejo zbližanje in sestanki balkanskih vladarjev le ugodno vplivati na ohranitev miru.

Rusija — Dne 29. avgusta so v Moskvi z največjimi slovesnostmi odkrili spomenik carju Aleksandru II., katerega so anarhisti ubili z bombo. Slovesnostim sta prisustvovala car in carinja. Slavnostij se je udeležil tudi grški prestolonaslednik, avstrijski poslanik knez Liechtenstein in deputacija avstrijskega ulanskega polka št. 11, čigar imetelj je bil pokojni car.

Občno razoroženje. — Ruski car je naročil svojemu vnajemnemu ministru Muravijevu naj zastopnike vseh vnanih držav v Petrogradu povabi na konferenco, kako bi se izvelo občno razoroženje in se zagotovil svotovni mir. Minister je ta ukaz izvršil po lepi okrožnici. Muravijev pravi v okrožnici: „Tako je obroženi mir našega časa neznosno vreme, katerega narodi ne bodo mogli dolgo nositi. Očividno je torej, da mora priti do katastrofe, ako pojde tako naprej. In prav to katastrofo se zgrajavsako človeško srce. Prva dolžnost je torej vseh držav, da postavijo meje neprestanemu obvroževanju ter najdejo sredstva s katerimi morejo odvrniti vsemu svetu pretečo nevarnost.“ Vsakega človekoljuba mora ob tem ukaz ruskega carja spremljati le želja, da bi lepi nameni blazega carja postali resnica.

Špansko-ameriška vojska. — 1. oktobra se snide v Parizu oboje stranki mirovni komisiji, španskih 5